

Jotunheimen nasjonalpark - utvidelse i Øystre Slidre og Vågå kommuner

Rovviltforvaltning - beitebruk

Statsforvalteren i Innlandet – nov. 2025

Harald Klæbo

Fotos; Thor Østbye

Sammendrag

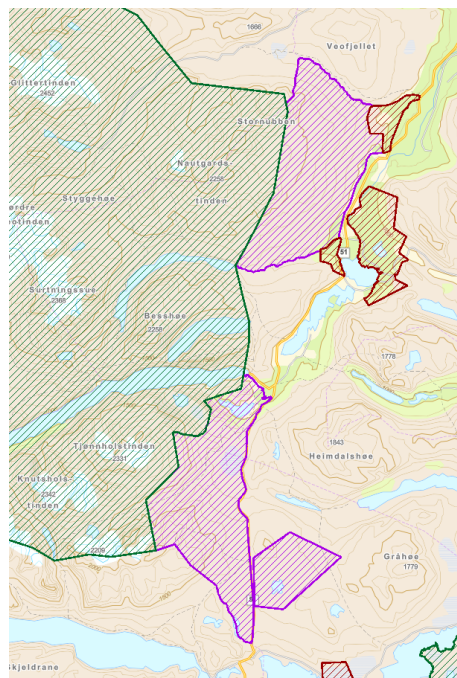
Det er forvaltningsplanen for rovvilt i region 3, sammen med rovviltforskriften som legger føringer for rovviltforvaltningen også innenfor nasjonalparkene. Områdets vernestatus har i prinsippet ingen betydning. For de fem beitelagene med sau og tamreinlaget som berører utvidelsesområdene i Jotunheimen, er det tap til jerv og kongeørn som har hatt størst betydning. Bestanden av jerv tilhører randsonen av jervens hovedutbredelsesområde i Sør-Norge. For kongeørn er det flere revir som grenser opp til de foreslåtte utredningsområdene og arealene vil naturlig inngå i jaktområdene for flere par. Tiltak for å redusere tap er enten rettet mot rovviltet (felling) eller mot beitebruken (tilskudd til forebyggende tiltak), prioriteringen av hvilke tiltak som til enhver tid er aktuell bestemmes av tapssituasjonen samt soneringen i forvaltningsplanen. Dette betyr at en utvidelse av vernet i Jotunheimen ikke vil medføre en endring av vektingen/prioriteringen mellom tiltakene. Et utvidet vern vil i praksis kun medføre at enkelte tiltak medfører bruk av løs hund under skadefelling, bruk av motorisert kjøretøy for utfrakt av mannskap, utplassering av jervebåts etc vil måtte godkjennes av nasjonalparkstyret i tillegg til kommunen/grunneier. Det ble gitt tillatelse til oppføring av gjeterbu i Russdalen i 2017. Behovet for tilsynsbuer for de berørte beitelagene vurderes i dag som tilstrekkelig. Oppføring av nye tilsynsbuer vil bli vurdert strengere i en nasjonalpark enn utenfor.

1. Bakgrunn

I møte den 1. juni 2023 ba arbeidsgruppe 1 i Vågå at det ble lagd en egen utredning på rovviltforvaltning i forbindelse med utvidelsen av nasjonalparken i Vågå og Øystre Slidre. Dette notatet oppsummerer status for rovviltforvaltningen og de konsekvenser et utvidet vern vil tenkes å kunne ha for beitebruken og rovviltbelastningen i de aktuelle utvidelsesområdene i Vågå og Øystre Slidre kommuner. Delvis vi notatet svare ut noen av de problemstillinger som er blitt reist i arbeidsgruppene i de to kommunene.

2. Rammer for forvaltning av rovviltet

Forvaltning av fredet rovvilt reguleres etter rovviltforskriften og den enkelte forvaltningsplan for rovvilt. I utgangspunktet skal rovviltforvaltningen skje uavhengig av om området er vernet eller ikke. Det er soneringen i den enkelte forvaltningsplan sammen med skadesituasjonen blir førende for hvilke tiltak som skal gjennomføres og hvor. I forhold til vernestatus er det to virkemidler som kan tenkes ville bli strengere regulert i et verneområde; bruk av løs hund for rovviltfelling, samt utkjøring av fellingspersonell til skadefelling og utkjøring av mannskap for tidlig sanking. Iverksettelse av skadefelling, lisensfellingskvote, ekstraordinære uttak bestemmes av Statsforvalteren, rovviltnemnd og Miljødirektoratet på bakgrunn av forvaltningsplan med sonering og vil i prinsippet skje uten hensyn til områdets vernestatus.

3. Rovviltforekomst – Jotunheimen øst

De foreslåtte utvidelsesområdene for Jotunheimen ligger alle i forvaltningsregion 3. Det er jerv og kongeørn som er den rovviltarten som har størst tilstedeværelse i utvidelsesområdene for Jotunheimen NP og som vil få noe nærmere omtale her.

3.1 Jerv

Etter forvaltningsplanen for region 3 her er den delen av Jotunheimen som ligger i Lom og Vågå vest for fv 51 i Sjødalen med i jervesonen dvs der forvaltningsmålet på 4 årlige ynglinger primært skal holdes, områdene i Øystre Slidre ligger i beiteprioritert område (fig 1).

Forvaltningssonen for jerv ble av rovviltnemnda i region 3 ble fastsatt over et forholdsvis stort område. Dette utfra et ønske om byrdefordeling, muligheten for å rullere på å ha belastningen av ynglinger av jerv. Dette gir også muligheter for å til en visse grad kunne styre ynglinger av jerv mot mindre sauetette områder i regionen, f eks gjennom skadefelling i form av hiuttak.

Bestandsovervåking av jerv skjer gjennom DNA-analyser og registrering av antall ynglinger.

DNA-analyser

DNA-basert overvåking har siden tidlig på 2000-tallet årlig blitt gjennomført over store deler av jervens utbredelsesområde i Norge og Sverige. For region 3 (tidligere Oppland fylke) fant Rovdata at både for 2023 og 2024 hadde 28 og 26 jerveindivider med geografisk midtpunkt i region 3, 14-17 individer var delt med andre regioner (tab 1). Av disse har Jotunheimen øst, dvs øst for en linje gjennom Leirdalen/Eidsbugarden hatt tilstedeværelse av 4-5 individer av jerv i 2024.

Yngleregistreringer

I og med at rovviltforskriften legger opp til konkrete bestandsmål, blir registreringer av ynglinger hvert år en sentral del av bestandsovervåkingen. I perioden 2022-24 er det påvist 6,3 ynglinger pr år i gjennomsnitt i region 3.

- I Jotunheimen øst er det registrert en hilokalitet i «Gjendeområdet» i Vågå (siste og eneste påviste yngling var i 2024) (fig 2).
- I området «Visdalen» i Lom (siste påviste yngling i 2024 og i 2019, mange i årene før det).
- Øst for Rv51 gjennom Sjødalen er det to-tre aktuelle ynglelokaliteter i «Sikkilsdalen – Hinøgla og mot Randsverk» (ynglinger her 2008, 2016 og 2017 – lite før dette).

Tab 1. Resultater av DNA-overvåkning av jerv i region 3/ Oppland i perioden 2016-2024.

År	Antall fungerende prøver	Individer med geografisk midtpunkt region 3	Hunner	Hanner	Estimert bestand
2016	102	21			
2017	84	19			
2018	98	20			
2019	95	24			27,3 (22-33)
2020	118	24			28,7 (24-34)
2021	147	27	22 (17-28)	12 (9-15)	34 (28-40)
2022	91	26	17 (13-22)	10 (7-13)	27 (21-33)
2023	180	28	18 (14-22)	14 (12-17)	33 (28-38)
2024	136	26	15 (12-18)	12 (10-15)	27 (23-31)

Stedsangivelsene er grove da hilokaliteter er unntatt offentlighet jf § 24, 3. ledd. Kartet i fig 2 er gjengitt med 15 km maskering.

Utredningsområdene for Jotunheimen utvidelse ligger i det vi kan kalle for en randsone for utbredelsen av jerv i Sør-Norge, ynglefrekvensen og tettheten av ynglinger er lavere her enn i områder som Rondane, Reinheimen og Breheimen Dovrefjell. Dette gjenspeiles av tapstallene til jerv (kap 3, tab 3). Innlandet har et delansvar i forvaltningen av den sør-vestlige delbestanden av jerv i Norge. Denne skiller seg genetisk fra bestandene øst for Østerdalen og nordover.

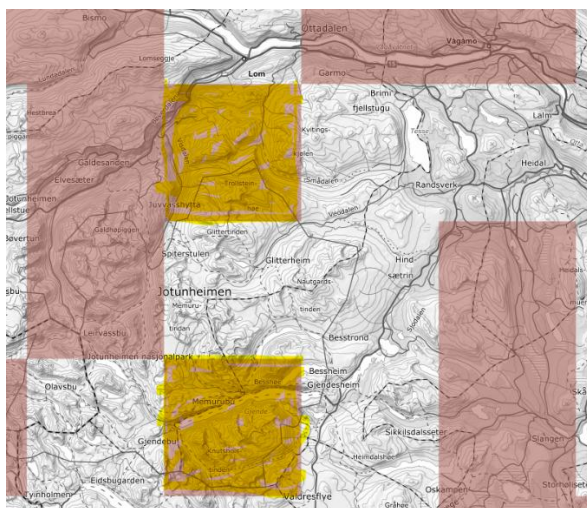

Fig 2. Ynglelokaliteter for jerv, orange er der det har vært yngling i perioden 2020-25. Rødt er tidligere brukte lokaliteter.

3.2 Kongeørn

Kongeørn er LC (livskraftig) på den norske rødlista. Det er et nasjonalt overvåkingsprogram for kongeørn. I region 3 er det gjennomført systematiske undersøkelser av hekkeaktivitet i alle kjente territorier i en årrekke etter metodikk for ekstensiv overvåking. I 2025 var et bra år for kongeørn med 31 påviste vellykkede hekkinger. Antall par med vellykket hekking vil variere med bl.a.

byttedyrtilgangen. I enkeltår har det vært nede bare 8 vellykkede hekkingen i hele region 3 (Oppland).

De sentrale høyereliggende delene av Jotunheimen er ikke de mest brukte arealene for hekking av arten. Det er kjent bare et fåtall av reir innenfor dagens nasjonalparkgrenser. Kongeørna hekker helst i daler og lavereliggende fjellstrøk som grenser til Jotunheimen. Det er flere revir som grenser opp til de foreslåtte utredningsområdene og arealene vil naturlig inngå som jaktområdene for flere par, fig 3. viser kjente hekkelokaliteter med 15 km maskering.

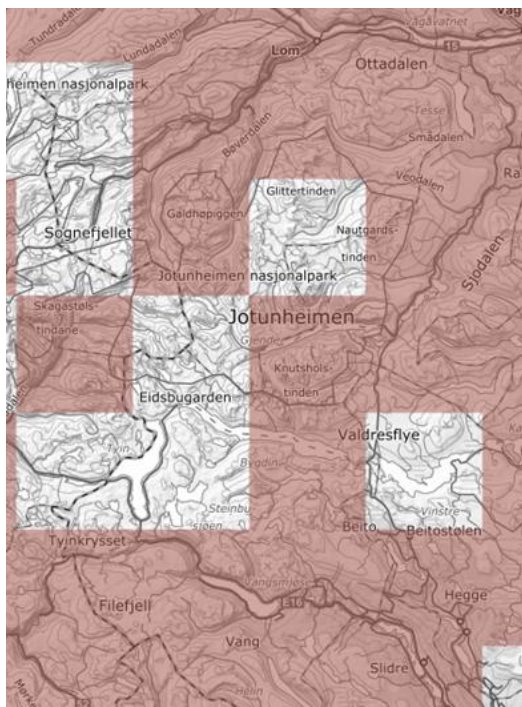

Fig 3. Kjente hekkelokaliteter av kongeørn med 15 km maskering.

3.3 Gaupe/ulv/bjørn

Fra Randsverk/Lemonsjøen og sørover virker som det er lite aktivitet av gaupe. Det er ingen skader av gaupe på rein eller sau i de 5 aktuelle beitelagene. Ulv og bjørn kan komme år om annet på streif. I 2014 ble det felt en ulv på skadefellingstillatelse i området Randsverk/Lemonsjøen.

4. Beitebruk i utvidelsesområdene

3.1 Sau

De 4 beitelagene Besstrondfjellet, Leirungsdalen, Hindflya og Russdalen ligger alle i yngleområdet for jerv. Valdresflye beitelag ligger i beiteprioritert område jf fig 1. Størstedelen av Russdalen beitelag ligger i dag innenfor nasjonalparken. Deler av beitelagene Besstrondfjellet, Leirungsdalen og Hindflya ligger innenfor parken.

Dersom de foreslåtte utvidelsene av Nasjonalparken blir vedtatt vil nær 100 % av de 4 beitelagene i Vågå vil bli liggende innenfor vernet, ca 25 % av Valdresflye beitelag vil liggende innenfor vernet areal.

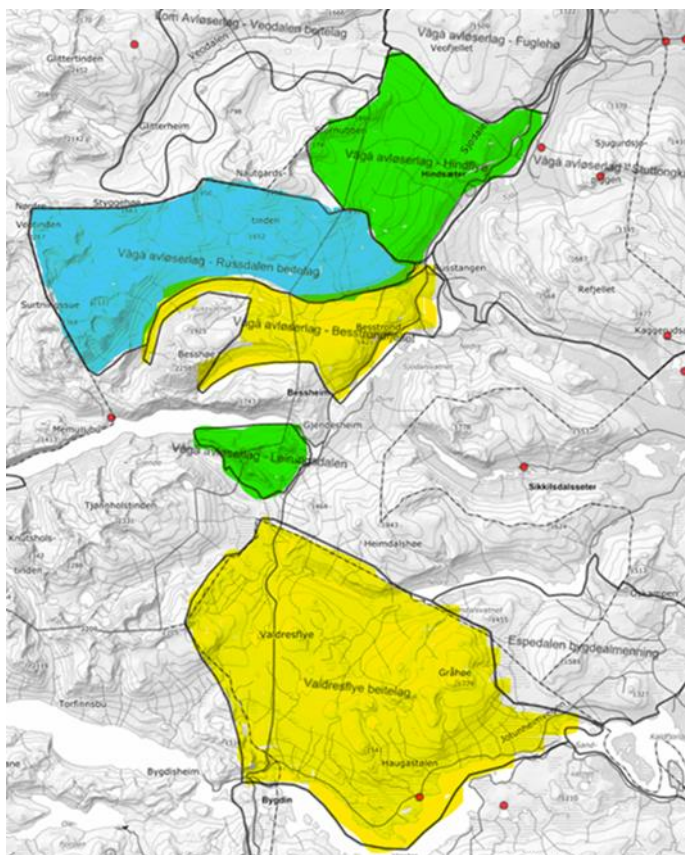

Fig 4. De fem beitelagene som omfattes av utvidelsesforslagene

Tab 2. Beitelagene i Jotunheimen øst, antall dyr i 2024.

Beitelag – alle tall fra 2024 (organisert beitebruk)	Antall medlemmer	Sau slept		Storfe slept
		sau	lam	
Vågå avl - Hindlye	6	169	290	116
Vågå avl. - Russdalen	6	368	698	
Vågå avl. - Besstrond	4	168	239	
Vågå avl. - Leirungsdalen	3	276	437	
Valdresflye beitelag	10	166	316	120
Sum	29	1147	1980	236

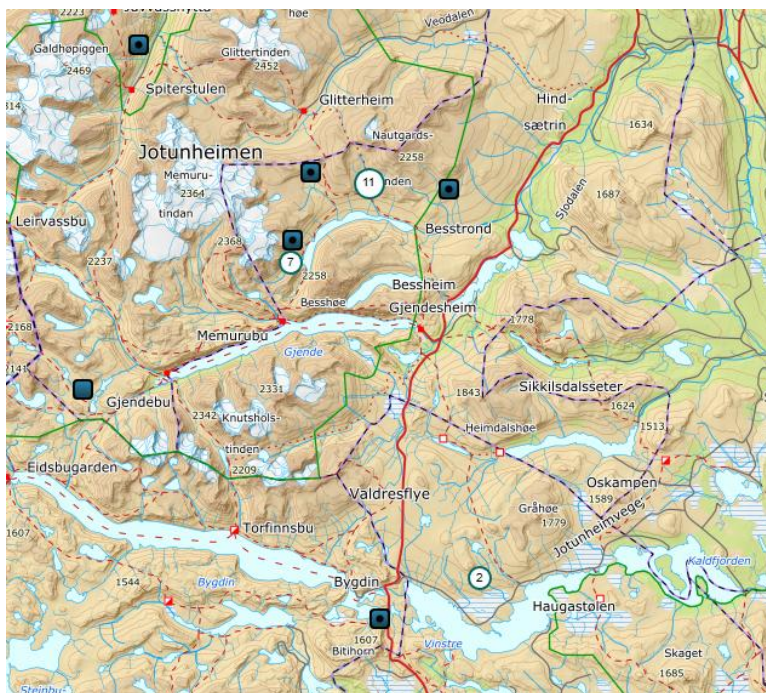

Fig 5. Skader av jerv på sau 2020-25 i utvidelsesområdene. Blå firkanter er enkeltskader, sirkel med tall er flere skader på avgrenset areal.

Fig 6. Påviste skader av kongeørn på sau (tv) og tamrein (tv) 2020-2025. Ingen slike skader i utvidelsesområdene, men tidligere år har det vært skader av kongeørn også her.

Tab 3. Erstattet tap sau/lam til rovvilt 2021-24.

År/kommune	Beitelag	Sau/lam erstattet som tap til rovvilt		
		Jerv	Ulv	Kongeørn
2021				
Vågå	Hindflye	8		
	Russdalen	15		
2022				
Vågå	Russdalen	22		
2024				
Vågå	Russdalen	23		
Øystre Slidre	Valdresflye		8	1
Sum		68	8	1

Over år er det moderate tap til rovvilt i de aktuelle beitelagene, sammenlignet med andre beitelag i jervesonen. Enkelte år har det vært en del skader av jerv som det framgår av tabell 3.

4.2 Reindrift

Vågå tamreinlag leier beiteareal både i Vågå, Vang og Øystre Slidre. Fram reinlag har beiteområder sør for Bygdin og Vinstre, Lom har beiteområder vestover i Jotunheimen og Breheimen. Det er kun arealene til Vågå tamreinlag som blir direkte berørt av utvidelsesområdene for Jotunheimen NP. Slakteanlegget til Vågå tamreinlag ligger på Valdresflya, men utenfor utredningsområdet.

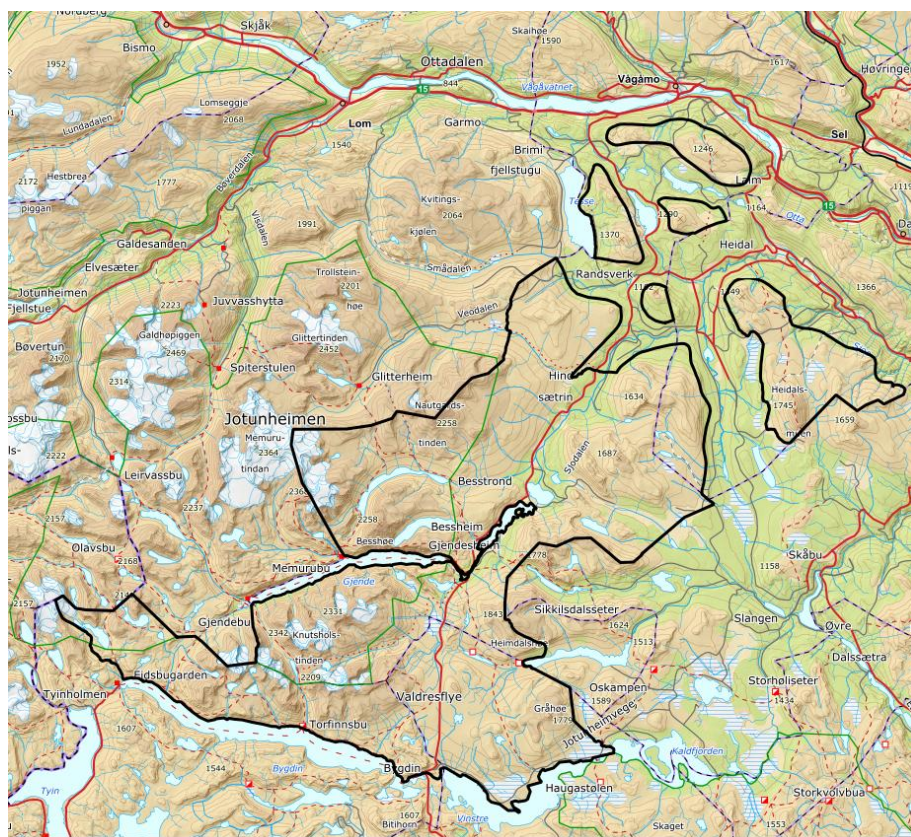

Fig 7. Vågå tamrein har beiteområder i utredningsområdene. Lom tamrein har beiteområder vest for dette, Fram tamrein i sør og i Langsua.

Tab 4. Erstatte rein som tap til rovvilt i de tre tamreinlagene i Jotunheimen 2021-24.

År/reinlag	Kalv/voksen rein erstattet som tap til rovvilt		
	Jerv	Kongeørn	Fredet rovvilt uspes
2021/22			
Vågå	5	57	5
Lom	5	41	5
Fram	3	35	6
2022/23			
Vågå	5	37	3
Lom	7	27	2
Fram	5	34	11
2023/24			
Vågå	28	61	
Lom	10	35	
Fram	3	71	
Sum	71	398	32

4.3 Tiltak for å redusere rovviltskader på beitedyr

4.3.1 Tiltak retta mot rovviltet

Gjeldende praksis i rovviltforvaltningen har vært at forvaltningen har skjedd uavhengig av områdets vernestatus. Det er soneringen i den gjeldende forvaltningsplan for rovvilt, samt tapsomfang som er førende for hvilke tiltak som til enhver tid er aktuelle.

Skadefelling

De fire store rovdyrene og kongeørn er fredet i Norge. Felling kan likevel tillates blant annet for å forhindre skade på husdyr og tamrein jf. naturmangfoldloven § 18 første ledd, bokstav b. Etter annet ledd kreves det i tillegg både at uttak ikke truer bestandens overlevelse og at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte. Loven må forstås slik at den oppstiller et visst minstekrav til skadens alvorlighetsgrad og omfang. For jerv er det i praksis skade på sau og tamrein som er aktuelle skadetyper. Det er rovviltnemnda som tar stilling til om det skal vedtas en skadefellingskvote hvert år.

Det ble iverksatt skadefellingstillatelse på jerv i Russdalen i 2024. At skadeområdet var innenfor en nasjonalpark, var ikke med i vurderinger rundt iverksettelse. Dvs at det er skadeomfangets utvikling og sonering i forvaltningsplan som er bestemmende for når skadefelling kan bli iverksatt. Praksis har vært at skadefelling utenfor forvaltningsområde for jerv er blitt iverksatt på et lavt nivå, ofte på første ferske skade av jerv.

Miljødirektoratet har myndighet for å iverksette skadefelling som hiuttak i yngleperioden for jerv, dette skjer ofte etter tilrådning fra rovviltnemnda. Historisk har de fleste hiuttak i region 3 skjedd i beiteprioritert sone, men enkelte år er det også blitt gjennomført i jervesonen.

Det er en høyere terskel for å iverksette skadefelling i jerveprioritert sone enn i beiteprioritert. Tiltak rettet mot beitedyr skal gjerne vurderes først og ha en høyere prioritet.

Skadefelling på kongeørn er gitt i svært få tilfeller, og henger i stor grad sammen med at det påviste skadeomfanget på sau eller rein er begrenset, samt at § 12 i rovviltforskriften stiller skjerpede krav til *vesentlig* skade.

Lisensfelling

Lisensfelling av fredet rovvilt er hjemlet i naturmangfoldloven § 18, første ledd bokstav b og c, jf. rovviltforskriften § 10. I rovviltforskriften § 10 framgår det at «dersom vilkårene i forskriften § 7 er oppfylt, kan en rovviltnemnd fatte vedtak om kvote for lisensfelling for å begrense veksten og/eller utbredelsen av en bestand av gaupe, jerv, bjørn og ulv. Felling kan bare gjennomføres dersom det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om geografisk differensiert forvaltning.» Det er ikke lisensfelling på kongeørn.

De regionale rovviltnemndene har myndighet til å fatte vedtak om kvote for lisensfelling når bestanden ligger over det nasjonalt fastsatte bestandsmålet for regionen.

Uttak av jerv i utvidelsesområdene «Jotunheimen øst»:

1 jerv avlivet ved lisensfelling 2020 Garmo - Lom
1 jerv avlivet ved lisensfelling 2007 Såleggi Lom
1 jerv avlivet ved lisensfelling 2018 Einsteinhovde Lom,
3 jerver avlivet ved hiuttak (skadefelling) 2008 Såleggi Lom
1 jerv avlivet under lisensfelling 2016 Visdalen - Lom
1 jerv avlivet under lisensfelling 2009 Randsverk sør - Vågå
1 jerv avlivet under lisensfelling 2007 Randsverk sør - Vågå
3 jerver avlivet under lisensfelling 2015 Visdalen - Lom
2 jerver avlivet ved hiuttak (skadefelling) ved Gråhøe 2008 (Valdresflye beitelag) - Øystre Slidre

Norddalskommunene har i samarbeid med NINA/NIBIO startet et prosjekt som går ut på å om mulig gjøre lisensfelling mer effektiv ved at fellingsforsøk i større grad rettes mot individer av jerv som gjør skade på beitedyr.

4.3.1 Tiltak rettet mot beitedyr

Det bevilges hvert år tilskuddsmidler til forebyggende og konfliktdempende tiltak. Tilskuddsordningen skal bidra til å forebygge skader fra store rovdyr på husdyr og tamrein. Ordningen har også til hensikt å dempe konflikter og begrense ulemper rovvilt kan medføre. Det er flere ordninger man kan søke på. Det er delt mellom forebyggende tiltak, akutte forebyggende tiltak og konfliktdempende tiltak. Tiltakene skal ventes å gi en tapsreducerende effekt, og tiltak som fysisk skiller rovdyr fra beitedyr og rovdyravvisende gjerder er blant tiltakene som kan støttes.

Kommunale skadefellingslag

Kommuner med kommunale/ interkommune skadefellingslag kan søke om tilskudd til å styrke skadefellingsberedskapene.

Forsinket slipp og tidlig sank

Forsinket slipp og tidlig sank kan være et effektivt tiltak for å begrense rovvilttap. Tidlig nedsanking har vist å ha god tapsreducerende effekt i akutte skadesituasjoner, særlig i områder

med jerv. Det er avgjørende at alle besetningene i beiteområdet sankes ned så fort som mulig når en akutt skadesituasjon oppstår. Mer enn åtte av ti skader på sau og lam forårsaket av jerv blir påvist etter 1. august, og 50 prosent påvises etter 1. september. Etter forvaltningsplanen for rovvilt i region 3 må tidlig nedsanking av sau prioriteres i jervesonen, og Statsforvalteren anbefaler tidlig nedsanking primært i områder der det oppstår skader av jerv i august og utover. Det er viktig at beiteområder som har hatt betydelige tap til jerv de siste årene har beredskap til å gjennomføre tidlig sank. Tidlig sank er tilskudds berettiget dersom beiteområder/beitelag i samarbeid med kommunen søker Statsforvalteren i forkant. Kompensasjon er i 2025 kr 12 pr dyr/ dag for sau nedsanket før 1. september, og beregnes fram til 10. september. I utvidelsesområdene har Russdalen beitelag gjennomført akutt tidlig sank i 2024 og planlagt tidlig sank i 2025.

Ved akutte skadetilfeller hos beitedyr, eller i forbindelse med pågående felling av rovvilt som kan forårsake skader, kan det være nødvendig å iverksette øyeblikkelige tiltak for å forhindre eller begrense skadene. Ved behov for akutte skadeforebyggende tiltak må dette være avtalt med Statsforvalteren på forhånd, men søknad kan sendes via elektronisk søknadssenter gjennom hele beitesesongen. Akutte midler er i hovedsak brukt til ekstraordinært tilsyn/avklare tap med kadaverhund og tidlig nedsanking. Tildeling av forebyggende tiltaksmidler vil ha høyere prioritet innenfor jervesonen enn utenfor.

5. Vurdering av konsekvenser av utvidet vern av Jotunheimen NP for rovviltforvaltningen og beitebruken

Som det er nevnt foran skjer prioriteringene av tiltak i rovviltforvaltningen etter sonering i gjeldende forvaltningsplan og uavhengig om området er vernet som nasjonalpark eller ikke. Rovviltet har i prinsippet ikke noe sterkere vern fordi det har leveområdet i en nasjonalpark. Det betyr at når en skal gi adgang til at et rovvilt skal felles eller ikke blir det ikke tatt hensyn til områdets vernestatus. Det vil likevel medføre noen konsekvenser for enkelte virkemidler når området i tillegg er vernet som nasjonalpark.

Det er en målsetting å holde motorferdselen i nasjonalparkene på et lavt nivå, regelverket som styrer motorferdselen er i utgangspunktet strengere i nasjonalparken enn utenfor. En kan tenke seg behovet for å *kjøre inn fellingsmannskaper og/eller sankepersonell* på kjøresporet på til Russvatnet for å så raskt som mulig gjennomføre skadefelling eller tidlig sanking. Det er da nødvendig å avklare dette tiltaket med vernebestemmelsene som et nytt myndighetsområde i tillegg til kommunen og grunneier. Hvor mye dette i praksis har å si vi avhenge av verneforskriftens utforming på dette punkt.

Statsforvalteren ser for seg to mulige alternativer:

- at kjøring langs kjøresporet i forbindelse med beitebruk, tamreindrift og næringsfiske er en aktivitet som kan gjøres uten videre dvs uten søknad og at dette er som et punkt i 6.2 i verneforskrifta. Det vil bety at motorferdsel forbudet i pkt. 6.1 ikke er til hinder for kjøring i samband med husdyrhold.

- alternativt at dette er søknadspliktig tiltak under 6.3. Da kan nasjonalparkstyret gi flerårige tillatelser.

Spørsmålet blir om skadefelling av rovvilt etter det er påvist skader på husdyr defineres som en del av beitebruk. Dersom dette gjøres som et søknadspliktig tiltak kan nasjonalparkstyret f.eks. gi et flerårig løyve til beitelaga/fellingslaga der kjøring i akutte tilfeller også kan gjøres.

Statsforvalteren ser det som lite aktuelt å transportere fellings- og sankepersonell motorisert på andre måter enn via kjøresporet, med eller uten et utvidet vern.

Konklusjon: muligheten for utkjøring av mannskap i forbindelse med beitebruk langs kjøresporet i Russdalen vil etter all sannsynlighet kunne foregå som i dag, enten som et direkte unntak, eller som flerårige dispensasjoner. Det kan være aktuelt å gi kjøring i forbindelse med skadefelling et 4-årig løyve i akutte situasjoner.

Bruk av drone er på veg inn særlig i forbindelse med tilsyn og sanking. Det testes også ut i forbindelse med skadefelling av rovvilt. Bruk av drone i forbindelse med beitebruk må godkjennes av nasjonalparkstyret. Det er aktuelt med et tillegg i verneforskriften som gir hjemmel for å bruke drone i samband med beitebruk.

Bruk av på *løs på drevet halsende hund* er i dag bare tillatt bruk på gaupe etter den generelle båndtvangstiden. Departementet har gitt Statsforvalteren myndighet for å gi adgang til å tillate dette for bruk under skadefelling på ulv. Ulv som vandrer ut fra oppvekstområdene i Sverige og øst i Norge kan dukke opp hvor som helst i Sør-Norge. Det har vært flere skadefellingsforsøk i Vågå og Øystre Slidre opp gjennom årene, senest i 2025, og slike situasjoner kan oppstå også innenfor Jotunheimen NP. Om en situasjon skulle oppstå, og Statsforvalteren har gitt lov til bruk av denne hundetypen, må dette i tillegg avklares med nasjonalparkstyret. De gjør så en vurdering av virkningen dette måtte ha på verneverdier som annet dyreliv.

Utøvelse av lisensfelling – en endring i forhold til tidligere er at vernemyndigheten skal godkjenne at jegere med lisens kan drive lisensfelling innenfor et verneområde. I dag må derfor nasjonalparkstyret godkjenne lisensjegere kan jakte i nasjonalparken. Statsforvalteren er innstilt på å foreslå følgende endring i verneforskriften; i stedet for *skadefelling av rovvilt etter gjeldende lovverk* foreslås det at det står; *felling av store rovdyr i samsvar med gjeldende lovverk*. Dette vil da også innbefatte lisensfelling.

Utlekking av åte – det er kun tillatt å legge ut åte i forbindelse med lisensfelling for jerv. Det er mest aktuelt å legge ut åte i nærheten av veier som er vinteråpne. Vi er ikke kjent med at det drives åtejakt innenfor de foreslåtte utvidelsesområdene. Vi anser det som mest relevant å legge ut åte i tilknytning til veier som er vinteråpne. En utvidelse av vernet vil ikke begrense mulighetene for å drive åtejakt på jerv. Dersom en ønsker å drive båsfangst på jerv i nasjonalparken, må dette godkjennes av nasjonalparkstyret. Dette gjelder også oppsetting av viltkamera.

Tilskudd til forebyggende og konfliktdependende tiltak (FKT) som tilskudd til *akutt tilsyn* og *tidlig sanking* fastsettes på bakgrunn av tapsomfang, dokumenterte skader av fredet rovvilt og føringer i regional forvaltningsplan jf FKT-forskriften. Tilskudd til tilsyn gis normalt ikke som et generelt tilskudd i forkant av sesongen, men kan gis etter søknad undervegs i beitesesongen, og da på

bakgrunn av påviste skader/eller andre indikasjoner på tap. Beitelagene søker da direkte via elektronisk søknadssenter, dvs en går ikke veien om kommunene. I visse tilfeller kan beitelag få noe tilskudd til tilsyn i forkant av beitesesongen. Det blir ingen endringer i prioritet/tildelinger av FKT-tilskudd for de aktuelle beitelagene som følge av utvidet vern i Jotunheimen.

I beiteområder med store avstander kan det dukke opp ønsker og behov for tilsynsbuer. Oppføring av tilsynsbuer er ikke direkte hjemlet i nåværende verneforskrift. Tilsynsbuer var ikke tema i revisjonen av verneforskrifta for Jotunheimen NP i 2011. Nasjonalparkstyret ga med hjemmel i § 48 i naturmangfoldloven tillatelse for oppføring av tilsynsbu i Russdalen i 2017. Etter en klagerunde ble vedtaket stadfestet av Miljødirektoratet. Vi erfarer at med de tilsynsbuene som er i de 5 beitelagene, inkludert denne nye bua i Russdalen, dekker behovet for tilsyn med beitedyr for de aktuelle beitelagene. Det vil være et smalere nåløy for å gi tillatelse til nye tilsynsbuer i nasjonalparker, og dermed i utvidelsesområdene, enn i områder uten vern.

6. Utmarksbeite og verneverdier

Ifølge Miljøfaglig utredning rapport *Naturverdier i foreslåtte utvidelsesområder til Jotunheimen nasjonalpark i Vågå og Øystre Slidre kommuner* finnes det naturtyper innenfor utredningsområdene som blir begunstiget av beite. For delområde Hinflye står det: *I godt beitede lesider er det noen steder preg av semi-naturlig eng, og på disse stedene ble det registrert både kravfulle engarter som bakkeseite, snøseite, fjellmarinøkkel, marinøkkel og fjellnøkleblom (NT), i tillegg til flere beitemarksopper – deriblant noen rødlistearter. Disse lesidene kan trolig også ses på som naturbeitemark på de best beitede arealene.*

For delområde Leirungsdalen står det bl.a. *Ved Nedre Leirungen er det arealer med naturbeitemark og boreal hei preget av langvarig beiting. Flybilder fra 1964 viser et nokså åpent, beitepreget landskap, hvor forekomsten av einer var mer spredt enn i dag. Området beites nå nokså intensivt av sau, men ble tidligere også brukt som sommerbeite for storfe (åringsokser) (Kari Sveen, pers. med.). Området er tilrettelagt med adkomstveg og inngjerding for sanking av sau. Bebyggelsen i dette området er primært eldre og godt bevarte fiskebuer som fortsatt brukes aktivt. I godt beitede områder her ble det påvist flere beitemarksopper – deriblant flere rødlistearter.*

Beite vil i en del tilfeller øke det biologiske mangfoldet, gjennom at en del arter vil bli begunstiget av beite. I arbeidsgruppen i Vågå har det kommet forslag om at fortsatt bruk av vernede arealer til beite skal være en del av verneformålet med nasjonalparken.

Hovedbegrunnelsen for vern må ligge innenfor naturmangfoldloven § 33:

Verneområder på land, i vassdrag og i sjø etter dette kapittel skal bidra til bevaring av

- a. variasjonsbredden av naturtyper og landskap,
- b. arter og genetisk mangfold,
- c. truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter,
- d. større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv,
- e. områder med særskilte naturhistoriske verdier,
- f. natur preget av menneskers bruk gjennom tidene (kulturlandskap) eller som også har kulturhistoriske verdier, og tilrettelegging for bruk som bidrar til å opprettholde naturverdiene,

- g. *økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt, eller*
- h. *referanseområder for å følge utviklingen i naturen.*

Disse er knyttet til naturfaglige kriterier og det inngår ikke at verneområder kan opprettes for å fremme næringsinteresser. Det betyr at det er lite aktuelt å forslå at beitebruk i nasjonalparken skal være en del av verneformålet.

Bevaring i samsvar med mål i § 33 kan virke positivt for andre interesser, særlig dersom målet er å ivareta kulturlandskapet, se § 33 bokstav f). Målet med nasjonalparker er knyttet til å verne større naturområder og naturlige økosystem, mens bevaring av kulturlandskap kan skje gjennom opprettelse av landskapsvernområder.

7. Konklusjon

Det blir ingen endringer i praksis i rovviltforvaltningen som følge av at nasjonalparken blir utvidet. Dette fordi rovviltet er detaljregulert av andre forskrifter. Det er bare enkelte virkemidler som må godkjennes av nasjonalparkstyret der det i dag har vært enklere søknadsprosedyre. Grunnlaget for å drive beitebruk i områdene blir som før. Det blir ingen endringer i prioritet/tildelinger av FKT-tilskudd for de aktuelle beitelagene som følge av utvidet vern i Jotunheimen.

Litteratur/henvisninger:

DNA-basert overvåking av den skandinaviske jervebestanden 2024. Norsk institutt for naturforskning.

Fagrapport om landbruk, friluftsliv og infrastruktur i forbindelse med en mulig utvidelse av Jotunheimen nasjonalpark i Øystre Slidre kommune – Øystre Slidre fjellstyre 2025.

Forvaltningsplan for rovvilt i region 3/Oppland. Rovviltnemnda i region 3.

Områdebruk og verdivurdering av landbruk, tamreindrift, jakt, fiske og infrastruktur i utredningsområde Hindflye og Leirungsdalen – Vågå fjellstyre 2024

Naturverdier i foreslåtte utvidelsesområder til Jotunheimen nasjonalpark i Vågå og Øystre Slidre kommuner – Miljøfaglig utredning 2025

Rovbase 3.0 – database der Statens naturoppsyn legger inn data.

Sensitive artsdatabasen – innsynsløsning

